

ізації та розвитку на якісно новому рівні системи дитячого дошкільного виховання і ранньої освіти дітей, підвищенню якості обслуговування, використанню нових форм організації роботи;

- забезпечення подальшого розвитку системи надання житлових і споживчих кредитів.

3. Пом'якшення негативних наслідків процесу старіння.

- створення належної системи соціального обслуговування осіб похилого віку і забезпечити його доступність незалежно від місця проживання;

- сприяння підтримці здоров'я в старості;
- забезпечення доступності якісної діагностики та лікування;

- передбачення підготовку фахівців з геронтології й запровадження відповідних посад у лікувальних закладах;

- залучення засобів масової інформації до подолання стереотипу літньої людини як безпорадного, нездібного до творчого процесу споживача суспільних ресурсів, створювати і підтримувати у суспільстві імідж

літньої людини як творчого носія потужного інтелектуального і духовного потенціалу.

4. Міграційна політика.

- вивчення питання щодо участі України у міжнародних механізмах захисту прав працівників-мігрантів;

активізація захисту інтересів громадян України за кордоном шляхом впровадження спеціальних посад у дипломатичних та консульських представництвах за кордоном у країнах призначення мігрантів, у напрямку із заходу на схід. Найпотужнішими є міграційні потоки між сусідніми областями. Основним реципієнтом у міжрегіональному обміні населенням є м. Київ.

1. Довжук Б. Актуальне регіональне дослідження трудових міграцій // Україна: аспекти праці. – 2005. № 3. – с. 37

2. Швайка Л.А. Державне регулювання економіки: Навч. Посібник. – К.: Знання, 2006.

3. www.ukrstat.gov.ua

Modern demographic problems of Western region are considered in the article. The proposals concerning to improvement of the demographic development indicators are given by the author.

Максименко О.М.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРШЕННЯ

Стаття присвячена дослідженню теоретичних засад формування продуктивної зайнятості, виявленню соціально-економічної сутності даної категорії.

Ключові слова: *зайнятість, ефективна зайнятість, продуктивна зайнятість, ринок праці.*

I. Вступ. До цього часу ринкові реформи в Україні не лише не забезпечили очікуваних результатів, але й призвели до тривалої соціально-економічної кризи, значної поляризації суспільства, усталення бідності та набуття нею спадкових форм, за якими – деградація трудового потенціалу та суспільства загалом. Становище не рятує економічне зростання, що простежується декілька років поспіль. На його фоні ще більш незрозумілим виглядають мляві темпи підвищення якісних показників рівня життя громадян.

Аналіз стану нашого суспільства переконливо засвідчив, що рятувати його старими методами безнадійно, що нам необхідна якісно нова соціально-економічна та політична стратегія.

Україна має вступити у новий етап розвитку, який або дасть шанс нам вижити та забезпечити гідне життя нам та прийдешнім поколінням, або остаточно відкине нас назад, позбавить останніх шансів крокувати в ногу з сучасною цивілізацією. На сьогодні, декларуючи курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію, надаючи перевагу саме перевіреним історією цінностям, які забезпечують як державну безпеку, так і найвищі стандарти в усіх сферах життя людини, включаючи економічну, соціальну, духовну та політичну, – Україна підтверджує напрямок розвитку суспільства, головним пріоритетом якого є людина з усім різноманіттям своїх потреб та інтересів. Для здійснення цього

курсу нагальною проблемою, що постає для вирішення, є забезпечення населення України повною, продуктивною зайнятістю.

II. Постановка завдання. Проблема зайнятості, а особливо продуктивної зайнятості, є об'єктом багатьох наукових досліджень. Серед найвагоміших здобутків вітчизняних вчених з цієї тематики – праці Колота А.М., Петюха В.М., Петрової І.Л., Богині Д.П., Ліанової Е.М., Онікієнко В.В., Онищенко В.П. та ін.

Проте, незважаючи на високий науковий рівень теоретико-методологічних досліджень зайнятості та ринку праці, практичних аспектів регулювання та розвитку людського потенціалу, аналіз літературних джерел свідчить про відсутність єдиного погляду на сутність продуктивної зайнятості та існування декількох понять (категорій), які застосовуються для характеристики чи оцінки типу зайнятості, зокрема таких як повна, продуктивна, раціональна, ефективна та інших. Принагідно відмітити, що зазначені поняття часто суміщають і використовують як тожодні, а іноді одне з них визнають як чинник або критерій відносно іншого.

Тож мета цієї статті – окреслити сутність поняття „продуктивна зайнятість”, дослідити проблеми у формуванні продуктивної зайнятості та виокремити основні напрямки досягнення продуктивної зайнятості, яка б сприяла економічному зростанню, підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, забезпеченню високих стандартів життєдіяльності населення та вирішенню соціальних проблем суспільства.

III. Результати. Концепція максимального та повного залучення працездатного населення до суспільно корисної праці, яка вимагала обов'язково брати в ній участь, поступається місцем ідеології, яка ґрунтується на наступних принципах:

- право кожного громадянина України на вільно обрану працю;
- добровільність праці та заборона примусу до праці;
- обов'язок держави створювати умови для повної реалізації права на працю;
- право громадянина на соціальній захист у разі настання непрацездатності.

Можливість займатися продуктивною працею – це шлях досягнення максимального економічного та соціального ефектів, передумова не лише для забезпечення гідних

умов існування людини, підвищення добробуту, але і недопущення нераціонального, неефективного використання трудового та інтелектуального потенціалу країни. Також, від забезпечення населення України продуктивною зайнятістю залежать стан економіки, соціальної сфери, можливості виконання державою суспільних функцій, підтримання на належному рівні доходів та добробуту економічно неактивного населення, людського розвитку.

Основний зміст продуктивної зайнятості можна охарактеризувати наступними ознаками:

- високопродуктивна праця, тобто найвищий рівень ефективності та продуктивності праці при існуючому розвитку продуктивних сил;
- отримання доходу, достатнього для простого (розширеного) відтворення та можливості для гармонійного розвитку працівника як особистості;
- відповідність професійно – кваліфікаційної структури економічно активного населення наявній структурі робочих місць;
- повне використання робочого часу, відсутність надлишку робочої сили;
- повне використання трудового потенціалу;
- економія суспільної праці, яка знаходить своє відображення у трудозбереженні;
- задоволення матеріальних, суспільних і духовних потреб населення;
- відповідність регіонально – галузевого розподілу ресурсів праці найбільш ефективному розвитку усіх ланок економіки та можливості максимальної віддачі кожного працівника.

Поряд з тим, на нашу думку, характеризувати продуктивну зайнятість лише з огляду на ефективність використання суспільної праці не можна, адже існує не менш важливий аспект зайнятості – особистісний. На рівні окремого працівника показники продуктивності праці є не надто впливовими, на відміну від величини отриманого доходу, який залежить від багатьох чинників та зумовлює відповідну мотивацію до зайнятості [1].

На макrorівні існує цілий ряд проблем, що перешкоджають ефективному формуванню продуктивної зайнятості населення України та зайнятості як такої.

Так, наприклад, питання усунення адміністративних та регуляторних бар'єрів,

в яких виконавча влада та місцеве самоврядування не демонструють послідовності. Ще у 2001 році було розроблено пакети регуляторних актів, які сприяють вирішенню проблеми зарегульованості підприємницької діяльності. За виключенням окремих міст, ці пакети не були запроваджені саме через пасивність місцевої влади, яка в свою чергу не може втрачати можливості наповнення бюджетів за рахунок дрібних підприємств. В цьому контексті варто забезпечити тіснішу співпрацю з Державною службою зайнятості та Державного комітету з питань підприємництва.

Не менш важливим є питання створення та розвитку консалтингових структур, які надають підтримку у започаткуванні власної справи. Навіть не дивлячись на те, що вони створені за підтримки міжнародних організацій, вони не мають належної підтримки з боку держави. Прикладом може бути не прийняття закону про сільськогосподарські дорадчі служби, які вже майже є, але не працюють та фінансуються лише з боку донорів. І це з врахуванням нагальної потреби змін в сільськогосподарському комплексі, де проблема сільського безробіття загострюється з кожним роком [2].

Нажаль, забезпечення фінансування та кредитування малих підприємств в нашій державі є більш декларативним, ніж практичним пріоритетом державної політики. Підтвердженням цього є незначна частка коштів страхування на випадок безробіття, спрямованих на започаткуванням безробітними власної справи. За статистикою 2003 року лише 5,5% зареєстрованих безробітних отримали одноразову допомогу на започаткування власної справи. Нагальним є питання із наданням пільгових кредитів комерційних банків. Коли безробітні не можуть забезпечити заставу, а держава не дає необхідних гарантій, яка тоді може бути мова про доступ безробітних до кредитних ресурсів [3].

Непомірно великими залишаються нарахування на оплату праці некваліфікованих працівників. Також важливою проблемою залишається запровадження інноваційної політики розвитку економіки та ринку праці, забезпечення гнучкості ринку праці, нормативне забезпечення діяльності агентств з працевлаштування.

Існує потреба впровадження економічних реформ з метою пристосування української

економіки до об'єктивних змін, викликаних глобалізацією, а також демографічні проблеми, пов'язані передусім із процесом загального старіння населення, а відтак, і скорочення кількості осіб працездатного віку та все меншої кількості молодих працівників.

Запорукою підвищення продуктивності праці та зростання рівня продуктивної зайнятості в умовах сучасної економіки є подальше здійснення цілого комплексу структурних реформ у різних сферах суспільного життя, передусім у галузі економіки та в законодавчій сфері. На наш погляд необхідно зосередити увагу на наступних напрямках.

Для підприємств – створення клімату, сприятливого для започаткування нових видів діяльності, розвитку високих технологій та винахідництва є найбільшим рушієм для змін. Підприємства повинні мати можливість адаптуватися до неочікуваних коливань у попиті на їх товари й послуги та пристосувати до цього свої засоби виробництва. Вони також вимушені вирішувати проблему зі старіючою робочою силою за умови меншої кількості молодих працівників.

Для працівників робочий процес ускладнюється, оскільки напрямки роботи стають різноманітнішими та менш передбачуваними. Процес переходу від навчання до роботи, з однієї роботи на іншу роботу, зміни посад на місці роботи, від роботи до підвищення кваліфікації, періодів „застою” у професійному зростанні до кар'єрних злетів, від роботи до виходу на пенсію має здійснюватися з найменшими потрясіннями. Задля забезпечення нових можливостей для робочої сили необхідно максимально підвищувати рівень мобільності працівників.

Підтримка підприємництва та збільшення бази для створення нових робочих місць. Сучасні європейські програми здійснення структурних реформ демонструють велику схильність до лібералізації внутрішньої економічної політики поряд із посиленням економічної експансії як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Підприємцям повинні бути створені такі умови, які дозволять їм інвестувати у стабільний бізнес. Для максимального створення нових робочих місць вартість праці – включаючи заробітну плату, податки та інші подібні витрати роботодавців – повинна сприяти зайнятості, а не робити найом нових працівників не вигідним для підприємців.

Головними заходами у цій сфері мають бути:

- усунення адміністративних та регуляторних бар'єрів для започаткування власної справи та подальшого її розширення. Здатність нових підприємств до зростання є ключовим фактором для створення робочих місць;

- розвиток консультативних служб в галузі започаткування бізнесу та надання допомоги малим та середнім підприємствам в галузі управління людськими ресурсами та фінансовими ризиками;

- збільшення доступу до фінансових ресурсів з метою започаткування малих та середніх підприємств;

- підвищення управлінської культури, зокрема, шляхом сприяння запровадженню менеджерських курсів у навчальних програмах вищої та професійної освіти;

- перегляд законодавства з метою зменшення надмірних ризиків для підприємств;

- зниження рівня податкових нарахувань на заробітну плату низькооплачуваних та низькокваліфікованих працівників. Велика сума фіскальних нарахувань та соціальних виплат відіграє роль стримуючого фактору для роботодавців при наймі нових працівників;

- на засадах забезпечення максимального та продуктивного рівня зайнятості як головної мети, створення умов, за яких рівень заробітної плати відповідав би ситуації на ринку та рівню продуктивності праці. Крім того, необхідно враховувати об'єктивність істотної диференціації заробітної плати від сфери прикладання праці та регіону.

IV. Висновки. З метою підвищення рівня продуктивної зайнятості та забезпечення сталого економічного зростання нашої країні необхідно відповісти на два виклики: стимулювати інновації й наукові дослідження, а також сприяти впровадженню їх результатів в економічній сфері.

У цій сфері нами пропонується:

- сприяти створенню мереж та налагодженню партнерства задля розвитку та розповсюдження інновацій на регіональному та галузевому рівні, а також залучення до цього процесу університетів, дослідницьких установ, підприємств та органів влади;

- збільшити використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) шляхом збільшення доступу до них та розширення відповідної сфери навчання на всіх рівнях;

- забезпечити створення належних стимулів – як фіскальних, так і в галузі захисту інтелектуальної власності – з метою підвищення рівня приватних інвестицій у сферу наукових досліджень та інновацій.

Здатність сучасних підприємств до зростання та створення нових робочих місць залежить від їх спроможності до інновації. Головним джерелом інновації слід розглядати ІКТ. Вдосконалення навичок ІКТ та їх використання на всіх рівнях навчання та серед різних верств населення є передумовою створення високопродуктивної робочої сили. Необхідною умовою є адекватне сприйняття новітніх технологій працівниками, що передбачає сучасну організацію робочого процесу та управління людськими ресурсами. Важливу роль у цьому процесі можуть відігравати регіональні агентства сприяння розвитку.

Більша адаптованість економіки до змін вимагає забезпечення більшої гнучкості на ринку праці, зокрема, й шляхом сучасної організації виробничого процесу та більшого вибору механізмів здійснення трудової діяльності, що передбачає урізноманітнення механізмів юридичного оформлення трудових відносин. Реалізація цих завдань потребує перегляду існуючих законодавчих вимог щодо оформлення трудових контрактів з метою підвищення їх гнучкості. Нові умови трудових відносин вимагають забезпечення належного рівня безпеки працівників за будь-якої форми контракту та попередження виникнення тіньового ринку праці.

Крім того, необхідно максимально усунути бар'єри для створення та розвитку агентств, що надають послуги з працевлаштування, як ефективного та перспективного посередника на ринку праці. Вони пропонують кращі вакансії та оперують високими стандартами в галузі підбору персоналу. Особливо ефективними ці агентства будуть в галузі влаштування осіб, що шукають роботу вперше або після тривалої перерви.

Успішне впровадження реформ глибоко пов'язане з необхідністю рішучих кроків державних інституцій в напрямку реалізації політики з формування продуктивної зайнятості населення. Зокрема, потрібно особливо увагу приділити формулюванню чіткої та зрозумілої національної політики з реалізації орієнтирів, встановлених на загальноєвропейському рівні.

1. В.В.Опиківко, Н.І.Коваленко. Продуктивна зайнятість населення: зміст, актуальні проблеми і шляхи досягнення. – К.: РВПС, ПК „ПРИНТ-ЕКСПРЕСС”, 1999. – 35 с.

2. Соціальна та регіональна політика в умовах переходу до ринкової економіки./ за редакцією В.Ф.Бесєдіна, І.К.Бондар, В.І.Пили, Н.А. Соколенко. – К.: 1996. – 63 с.

3. Е.Лібанова, О.Палій. Ринок праці та соціальна захист: Навч. посіб. із соціальної політики. – К.: вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2004. – 491с.

4. Н.Юрлова. Продуктивна зайнятість в умовах радикальних змін у діяльності ринків праці в деяких країнах ОЄРС// Україна: аспекти праці. – 2000. – № 7. – с. 31–36.

5. Петюх В.М. Ринок праці та зайнятість. – К.: МАУП – 1997. – 120 с.

The article is devoted to research of theoretical bases of forming of productive employment, exposure of socio-economic essence of the given category.

Соломчак Т.Я.

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ, ЇЇ ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ В ОЦІНЦІ ІВАНА ФРАНКА І МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ

У статті висвітлюються економічні погляди Івана Франка на міграційні процеси українського населення кінця ХІХ – початку ХХ ст., з'ясовано їх особливості в Україні на сучасному етапі.

Ключові слова: еміграція, регулювання міграційних процесів, трудова міграція.

І. Вступ. Однією із суттєвих прикмет у розвитку українського суспільства є міграційний рух населення, зокрема селянства, який набуває особливо інтенсивних форм на рубежі ХІХ-ХХ і ХХ-ХХІ століть. Незважаючи на те, що прояви міграції українських селян припадають на різні історичні періоди, вони мають багато між собою спільного. У тому контексті особливо актуальними є праці Івана Франка про еміграцію українських селян у кінці ХІХ – на початку ХХ ст. у різні країни світу.

ІІ. Постановка завдання. На думку Івана Франка, до еміграції українських селян спричинилися не тільки загальні злидні, але й пропаганда еміграційних агентств, які обіцяли за рубежом райське життя. Невідомі й невловимі агенти пускали всілякі привабливі чутки. Так, одна з чуток зводилася до того, що архікнязь Рудольф засновує окрему державу в Америці, а для її освоєння він закликає українське населення. Кожна сім'я, згідно з розповсюдженою версією, має одержати 12 моргів врожайної землі.

Мандрівні комісіонери закордонних фабрик, єврейські вихідці з Росії, на думку І. Франка, зацікавлені в еміграції українських селян, бо прибирають до своїх рук селянські землі і майно. Зі свого боку селяни

піддаються легко різним закордонним пригодам, бо місцеві відносини надто економічно для них обтяжливі. Їхній клопіт відомий австрійській владі, але вона не захищає селянські інтереси.[2, 282-283]

ІІІ. Результати. При з'ясуванні причин еміграції І. Франко звернув увагу на економічне становище селянства. Він шукав коріння тих процесів, що проявлялися на поверхні в еміграційних спалахах. Офіційні та реакційні ідеологи намагалися обійти справжні причини еміграції українських селян, яка спершу проявилася у напрямку Російської імперії, де наївні люди надіялися придбати землі та поліпшити своє злиденне становище, з якого користали не тільки еміграційні агенти, але й окремі держави. Так, наприклад, еміграцію селян з Галичини толерувала російська влада, яка поводила себе у цій справі згідно з якоюсь, на думку І. Франка, спеціальною інструкцією. Він вважав, що головним приводом еміграції з прикордонних галицьких сіл до Росії “була значна різниця в цінах на землю у нас і в прикордонних російських губерніях”[2, 327]. За 5-6 моргів землі, на яких селянин з родиною у Галичині ледве міг прохарчуватися, після продажу землі й переселення до Росії, він міг купити 10-15 моргів, на яких, враховуючи відносно менший державний податок в Росії, загалом міг жити у достатку.

У своїх працях, присвячених еміграції українського населення, І. Франко постійно твердив про необхідність досліджувати її причини, оскільки не бракувало ворожих спекуляцій, які перекручували її соціально-економічну природу в певних інтересах. Саме